

Kohtuasi C-67/24 [Amozov]ⁱ

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

29. jaanuar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sofiyski rayonen sad (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

16. jaanuar 2024

Avaldaja:

R. K.

Puudutatud isikud:

K. Ch.

D. K.

E. K.

KOHTUMÄÄRUS

nr 20113271

Sofia, 16. jaanuar 2024

SOFIYSKI RAYONEN SAD (SOFIA RAJONIKOHUS), [...]

[...]

Tuginedes tsiviilasja nr 22941/2020 läbivaatamisele ja võttes arvesse järgmist:

- 1 Menetluse alus on ELTL artikli 276 esimene lõik.

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

- 2 Küsimus on selles, kuidas tõlgendada nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT 2009, L 7, lk 1) põhjendust 15 koostoimes artikli 3 punktiga a ja artikliga 5.

MENETLUSOSALISED PÕHIKOHTUASJAS

3 1. Avaldaja:

4 Avaldaja on [R. K.], [...] Sofia [...]

5 [...] [esindaja]

6 2. Puudutatud isikud:

7 Puudutatud isikud on:

8 [K. Ch.], [...] Kanada

9 [D. K.], [...] Kanada

10 [E. K.], [...] Kanada

11 [...] [esindaja]

POOLTE NÕUDED

12 Põhikohtuasja ese on [R. K.] nõue muuta kohtu poolt [K. Ch.], [D. K.] ja [E. K.] kasuks välja mõistetud elatise summat.

13 Québeci provintsi kõrgeima üldkohtu Treboni kohtumaja perekonnaasjade kolleegiumi otsusega mõisteti avaldajalt laste [D. K.] ja [E. K.] kasuks välja igakuine elatis summas 613,75 Kanada dollarit (CAD) kummagi lapse kohta ja [K. Ch.] kasuks välja abikaasale ette nähtud elatis summas 2727,50 CAD.

14 Avaldaja palub välja mõistetud elatise summat muuta, nimelt vähendada [D. K.] kasuks välja mõistetud elatist summas 613,75 CAD summale 180 Bulgaaria leevi (BGN) ja näha ette [E. K.] ja [K. Ch.] kasuks välja mõistetud elatise maksmise lõpetamine.

RIIGISISENE ÕIGUS

15 **1. Tsiviilkohtumenetluse seadustik (Grazhdanski protsesualen kodeks; edaspidi „GPK“) [...]:**

16 **„Apellatsioonkaebus**

Artikkel 274 (1) Kohtumääruste peale võib esitada apellatsioonkaebuse,

1. kui määrusega menetlus lõpetatakse ja
2. seaduses sõnaselgelt sätestatud juhtudel.

17 Apellatsioonkaebuse läbivaatamine ja selle kohta otsuse tegemine

Artikkel 278 [...]

(2) Kui kohus tühistab vaidlustatud määruse, teeb ta asjas ise sisulise otsuse. Tõendite kogumine on lubatav, kui kohus peab seda vajalikuks.

(3) Apellatsioonkaebuse kohta tehtud otsus on madalama astme kohtule siduv. [...]"

18 2. Isiku- ja perekonnaseadus [...]

19 „[...]

20 2. 18. eluaasta täitumisel saab isik täisealiseks ja on seega täies ulatuses võimeline kasutama oma õigusi ja täitma oma kohustusi.

21 3. Alla 14aastased isikud on alaealised.“

22 3. Perekonnaseadustik [...]:

10. peatükk

ÜLALPIDAMINE

23 „Õigus ülalpidamisele

Artikkel 139 Ülalpidamist on õigustatud saama isik, kes on töövõimetu ja ei ole võimeline ennast omaenda varast ülal pidama.

24 Ülalpidamist andma kohustatud isikute järjestus

Artikkel 140 (1) Ülalpidamist saama õigustatud isikud võivad esitada oma nõuded järgmiste isikute vastu järgmises järjekorras:

1. lapsed ja abikaasad;
2. vanemad;
3. lahutatud abikaasad;
4. lapselapsed ja lapselapselapsed;
5. õed-vennad;

6. vanavanemad ja ülenejad sugulased.

[...]

25 Ülalpidamist saama õigustatud isikute järjestus

Artikkel 141 Kui ülalpidamist saama õigustatud isikuid on rohkem kui üks, on ülalpidamist andma kohustatud isik kohustatud andma isikutele ülalpidamist järgmises järjekorras:

1. lapsed ja abikaasad;
2. vanemad;
3. lahutatud abikaasad;
4. lapselapsed ja lapselapselapsed;
5. õed-vennad;
6. vanavanemad ja ülenejad sugulased.

26 Ülalpidamise suurus

Artikkel 142 (1) Antava ülalpidamise suurus määratakse kindlaks vastavalt ülalpidamist saama õigustatud isiku vajadustele ja vastavalt ülalpidamist andma kohustatud isiku võimalustele.

(2) Lapsele antava ülalpidamise miinimumsumma on veerand seadusjärgsest miinimumpalgast.

27 Alaealise lapse ülalpidamine

Artikkel 143 (1) Iga vanem on kohustatud tagama lapse arenguks vajalikud elamistingimused vastavalt oma võimalustele ja majanduslikule olukorrale.

(2) Vanemad on kohustatud tagama oma alaealiste laste ülalpidamise, sõltumata sellest, kas nad on töövõimelised ja kas nad suudavad ennast oma varast ülalpidada.

(3) Vanemad on kohustatud tagama ülalpidamise ka siis, kui laps on paigutatud väljapoole perekonda.

(4) [...] [lisasumma erivajadusega lapse ülalpidamiseks]

28 Haridust omandava täiskasvanud lapse ülalpidamine

Artikkel 144 Vanemad on kohustatud tagama ülalpidamise täisajaga õppe raames keskkharidust omandavale täisealisele lapsele kuni 20. eluaastani ja täisajaga õppe raames kõrgharidust omandavale lapsele kuni 25. eluaastani, kui laps ei suuda

ennast tasustatava töö või oma vara abil ise ülal pidada ja kui vanematel on võimalik ülalpidamist anda ilma eriliste raskusteta.

29 Lahutatud abikaasa ülalpidamine

Artikkel 145 (1) Ülalpidamise saamise õigus on abikaasal, kes ei ole abielu lahutamise põhjustaja.

(2) Ülalpidamist tuleb anda kuni kolme aasta vältel pärast abielu lahutamist, välja arvatud juhul, kui pooled on kokku leppinud pikemas ajavahemikus. Kohus võib ülalpidamise kestust pikendada, kui ülalpidamist saama õigustatud isik on eriti raskes olukorras ja ülalpidamiskohustuslane on võimeline andma ülalpidamist ilma eriliste raskusteta.

(3) Lahutatud abikaasa õigus ülalpidamisele lõpeb abielu sõlmimise korral.

30 Ülalpidamine rahalise makse tegemise teel

Artikkel 146 (1) Rahaline makse tehakse igakuiselt. Makseviivituse korral tasutakse seadusjärgset viivist.

[...]

31 Ülalpidamisnõude välistamine

Artikkel 147 Kokkulepe, millega välistatakse ülalpidamiskohustuse täitmine tulevikus, on tühine.

32 Tasaarveldamise keeld

Artikkel 148 Ülalpidamisnõude tasaarveldamine on keelatud.

33 Tagasiulatuvalt ülalpidamine

Artikkel 149 Õigustatud isik võib nõuda ülalpidamist tagasiulatuvalt kuni ühe aasta eest enne elatishagi esitamist kohtule.

34 Ülalpidamiskohustuse muutmine ja tühistamine

Artikkel 150 Asjaolude muutumise korral võib määratud ülalpidamise suurust või lisasummat muuta või selle tühistada.

35 [...] [Artikkel 151. Ülalpidamiskohustuse lõppemine]

[...]“

36 4. Rahvusvahelise eraõiguse seadustik (Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo; edaspidi „KMChP“) [...]

37 „Üldine kohtualluvus

Artikkel 4 (1) Rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjade kohaselt allub kohtuasi Bulgaaria kohtutele ja muudele Bulgaaria asutustele, kui

1. kostja või puudutatud isiku harilik viibimiskoht, registrijärgne asukoht või juhatuse tegelik asukoht on Bulgaaria Vabariigis;
2. hageja või avaldaja on Bulgaaria kodanik või Bulgaaria õiguse alusel asutatud juriidiline isik.

38 Kohtualluvus ülalpidamisasjades

Artikkel 11 Ülalpidamisasjad alluvad Bulgaaria kohtutele – välja arvatud artikli 4 lõikes 1 nimetatud juhtudel – ka siis, kui ülalpidamist saama õigustatud isiku harilik viimiskoht on Bulgaarias.

39 Erandlik kohtualluvus

Artikkel 22 Bulgaaria kohtute ja muude Bulgaaria asutuste rahvusvaheline kohtualluvus on erandlik ainult siis, kui see on sõnaselgelt ette nähtud.

40 Bulgaaria kohtute konkludentne kohtualluvus

41 **Artikkel 24** [...] Kui kohtuasja allumine Bulgaaria kohtutele võib oleneda artikli 23 lõike 1 kohasest kokkuleppest, võib see olemas olla ka ilma sellise kokkuleppeta, kui kostja seda kohtualluvust sõnaselgelt või konkludentselt tunnustab, astudes hagile vastamise tähtaja jooksul põhikohtuasjas menetlusse.

42 Kohtualluvus asjaolude muutumise korral

Artikkel 27 (1) Kui rahvusvaheline kohtualluvus on menetluse algatamise ajal olemas, jääb see kehtima isegi siis, kui selle tingimuste täidetuse menetluse käigus kaob.

(2) Kui rahvusvahelist kohtualluvust menetluse algatamise ajal olemas ei ole, siis tekib see menetluse käigus, juhul kui selle tingimused osutuvad täidetuks.“

43 5. Liikmesriigi kohtupraktika

44 5.1. **Varhoven kasatsionen sadi (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus; edaspidi „VKS“) 1. juuni 2015. aasta otsus nr 131** [...], millega tehti sisuline otsus nõude kohta, millega paluti vähendada Ameerika Ühendriikide K osariigi kõrgeima üldkohtu välja mõistetud elatise summat, millel põhines VKSis vaidlustatud otsus.

45 Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) tuvastas vaidlustatud otsuses, et nõude lahendamise on tema pädevuses (vastavalt KMChP artikli 4 lõike 1 punktile 2, kuna nõue oli esitatud enne nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 jõustumist) ja et kohaldatav on Bulgaaria õigus (KMChP artikli 87 lõige 2), ning jättis nõude põhjendamatusse tõttu rahuldumata. Avaldaja, kes on 28. jaanuaril 1996 sündinud

puudutatud isiku isa, oli elanud oma perega Ameerika Ühendriikides, pärast abielu lahutamist oli tema tütar jäänud elama oma ema juurde Ameerika Ühendriikidesse ning jätkanud seal oma haridusteed. 2007. aastal oli avaldaja oma tööst loobunud ja Bulgaariasse tagasi pöördunud. Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) [...] tunnustas oma otsusega [...] K osariigi kõrgeima üldkohtu tehtud elatist käsitlevat otsust osas, milles A. E. K.-lt mõisteti tema alaealise lapse M. A. K. kasuks, kes elab Ameerika Ühendriikides [...], alates 1. septembrist 2007 välja igakuine elatis summas 1309 Ameerika Ühendriikide dollarit, ja tunnistas selle otsuse täidetavaks. Kohus keeldus välja mõistetud elatise summa muutmisest põhjendusega, et selle määramisel tugineti lapse ülalpidamiseks vajalikele vahenditele, võttes arvesse tingimusi riigis, kus laps oli koos oma vanematega elanud ja kuhu ta pärast vanemate abielu lahutamist jäi, ning leidis, et elatise summa tuleb määrata nende asjaolude alusel. Asjaolu, et avaldajal on veel üks alaealine laps (sündinud 3. septembril 2012), ei ole vaja täpsemalt käsitleda, kuna nüüdseks täisealisele lapsele M. ei ole ta praegu kohustatud elatist maksma. Teisalt oli avaldaja oma hästi tasustatud töökohast Ameerika Ühendriikides vabatahtlikult loobunud ja pärast Bulgaariasse tagasipöördumist oli ta võimeline elatist maksma, ta oli korduvalt vahetanud töökohta ja riigi standardite järgi teenis ta hästi, lisaks oli ta saanud suuri hüvitisi töölepingute lõpetamise eest ja suurt töötasu, 2010. aastal oli ta võõrandanud talle kuuluva kinnisasja. Samuti juhiti tähelepanu sellele, et vastavalt GPK artikli 143 lõikele 2 on vanemad piiranguteta kohustatud andma oma alaealistele lastele ülalpidamist, sõltumata sellest, kas vanemad ise on töövõimelised või võimelised ennast oma varast ülal pidama, ning et elatise summat ei saa muuta põhjendusega, et ülalpidamiskohustusliku vanema sissetulek on vähenenud või et ta on asunud tööle töökohal, mis ei vasta tema kvalifikatsioonile, kui selle eesmärk on hoida kõrvale lapse ülalpidamisnõude täitmisest.

- 46 Kohtuotsus on kättesaadav internetis aadressil: <https://www.vks.bg/pregled-akt.jsp?type=ot-delo&id=50B246F1E99D0F28C2257E53004AF610>
- 47 **5.2. VKSi 7. oktoobri 2013. aasta otsusega nr 301** [...] sedastati, et apellatsioonimenetluses tehtud otsus on vastuvõetamatu, kuna avaldaja A. B. A. ja R. D. G. vaheline abielu oli Hispaania Kuningriigi esimese astme kohtu 3. märtsi 2006. aasta otsusega [...] lahutatud ning selle otsusega oli avaldajalt tema alaealise tütre (puudutatud isik A. B. D.) kasuks välja mõistetud igakuine elatis summas 250 eurot. Kohtuotsuse tegemise ajal oli nii avaldaja kui ka puudutatud isiku harilik viibimiskoht Hispaania territooriumil, mis on liikmesriik määruse (EÜ) nr 4/2009 tähenduses. Okrazhen sad Targovishte (Targovishte regionaalne kohus, Bulgaaria) 9. detsembri 2008. aasta määrusega nr 35 [...] tunnistati Hispaania kohtu otsus Bulgaaria territooriumil täidetavaks. Selleks ajaks oli avaldaja viinud oma hariliku viibimiskoha üle Bulgaariasse, oli oma sissetuleku saamise võimalusi suuresti piiranud ja ei olnud võimeline maksma elatist Hispaania kohtu määratud ulatuses. Seepärast esitati Bulgaaria kohtule palve vähendada elatist summalt 250 eurot, mida oli avaldaja kohustatud maksma oma alaealisele tütrele, summale 80 BGN.

48 VKS märkis oma põhjendustes, et juba väidetest ja avalduses sõnastatud nõuetest nähtub, et määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 8 lõike 1 kohaselt ei allu nõude menetlemine Bulgaaria kohtule. Kui teise liikmesriigi kohus on välja mõistnud teatava suurusega elatise ja ülalpidamist saama õigustatud isik ei ole oma harilikku viibimiskohta muutnud, ei saa ülalpidamist andma kohustatud isik pöörduda selle otsuse muutmiseks ühegi teise liikmesriigi kohtu poole. See on lubatud üksnes määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 8 lõikes 2 sätestatud erandjuhtudel, mis ülalpidamiskohustuslase (käesolevas asjas avaldaja) hariliku viibimiskoha vahetust ei hõlma. Puudutatud isiku seaduslik esindaja oli juba oma vastuses märkinud, et asi ei allu Bulgaaria kohtule, kuna puudutatud isiku harilik viibimiskoht on Hispaania Kuningriigis. See asjaolu ilmnes juba toimikutest ja selle üle ei ole poolte vahel vaidlust. Ei ole väidetud ega tuvastatud, et esineks asjaolusid, mis toetaksid mõne määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 8 lõikes 2 sätestatud erandi kohaldamist, millest tulenevalt oleks Bulgaaria kohus pidanud omal algatusel tuvastama ja teada andma, et asi ei allu talle. Kuna kohus seda ei teinud, vaid tegi asjas sisulise otsuse, siis on tegemist vastuvõetamatu otsusega, mis kujutab endast alust kassatsioonkaebuse esitamiseks GPK artikli 281 punkti 2 tähenduses. Seetõttu tuleb otsus tühistada ja selle täitmine lõpetada, kusjuures puudutatud isikule tuleb hüvitada menetsuskulud.

49 Kohtuotsus on kättesaadav Varhoven kasatsionen sadi (kõrgeim kassatsioonikohus) veebisaidil: <https://www.vks.bg/pregled-akt.jsp?type=ot-delo&id=133E725004D449DDC2257919004148A5>

50 5.3. VKSi 10. septembri 2012. aasta otsus nr 313 [...]

Vastavalt VKSi 28. septembri 2011. aasta otsusele nr 280 [...] määratakse ülalpidamist saama õigustatud isiku vajadused kindlaks tema tavapäraste elamistingimuste alusel, võttes arvesse tema vanust, haridust ja muid konkreetsetel juhtudel asjakohaseid asjaolusid, samal ajal kui ülalpidamist andma kohustatud isiku maksevõime määratakse kindlaks tema sissetuleku, vara ja kvalifikatsiooni alusel. Alaealist last peavad ülal mõlemad vanemad proportsionaalselt oma maksevõimele ja võttes arvesse last kasvatava vanema kulutusi lapse eest hoolitsemisel.

Otsus on kättesaadav VKSi veebisaidil: <https://www.vks.bg/pregled-akt.jsp?type=ot-delo&id=133E725004D449DDC2257919004148A5>

51 ASJAOLUD

52 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses oleva põhikohtuasja ese on nõue, mille on [R. K.] esitanud oma lahutatud abikaasa [K. Ch.], tütre [D. K.] ja poja [E. K.] vastu ning millega ta palub muuta kohtu välja mõistetud elatise summat.

53 Avaldaja on Bulgaaria kodanik, kellelt mõisteti Québeci provintsi kõrgeima üldkohtu Treboni kohtumaja perekonnaasjade kolleegiumi otsusega tema kahe lapse – kes olid tollal alaealised ning kellel oli Kanada ja Bulgaaria kodakondsus – kasuks välja igakuine elatis summas 613,75 Kanada dollarit (CAD) kummagi

lapse kohta ning tema lahutatud abikaasa – kellel oli Kanada kodakondsus – kasuks välja abikaasale ette nähtud elatis summas 2727,50 CAD. Kohtuotsus on seadusjõustunud.

- 54 Avaldaja väidab, et elatis määrati otsusega, millega abielulahutuse teel lõpetati [R. K.] ja [K. Ch.] abielu ja millega lahendati laste isikuhooldusõiguse ja ülalpidamise küsimus. Nõude esitamise ajal oli avaldaja elukoht Bulgaaria Vabariigis, Sofias.
- 55 Ta väidab, et tema poeg [E. K.] on täisealine, kuid kõnealuse otsuse tõttu peab ta jätkama talle elatise maksmist.
- 56 Avaldaja sõnul on ta alates 2018. aasta lõpust töötu ja tal ei ole vallas- ega kinnisvara. Avaldaja märgib, et pärast Kanadas pankrotiavalduse esitamist oli ta 21. juunil 2018 maksejõuetuks kuulutatud ning volitatud pankrotihaldur oli väljastanud talle võlgadest vabastamise tunnistuse. 2019. aastal lahkus ta Kanadast ja asus elama Sofiasse.
- 57 Asja menetlev kohtukolleegium püüdis kohtudokumente Kanadas elavatele puudutatud isikutele hagiavalduses esitatud aadressil õigusabi korras kätte toimetada, kuid sellelt aadressilt puudutatud isikuid ei leitud. Seetõttu saatis kohus puudutatud isikutele Bulgaarias asuvalle registreeritud aadressile teate, millega ta kutsus puudutatud isikud kohtusse ja määras neile abistaja.
- 58 Abistaja vastuses on väidetud, et nõude menetlemine ei allu Bulgaaria kohtule. Väidet on põhjendatud asjaoluga, et puudutatud isikute harilik viibimiskoht ei ole Bulgaaria Vabariigis.
- 59 Asja menetlev kohtukolleegium lõpetas menetluse 6. märtsi 2023. aasta määrusega nr 20082014, kuna kohtuasi ei allu Bulgaaria kohtule. Kohtumääruse põhjenduses viidatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 põhjendusele 15: „*Et kaitsta ülalpidamist saama õigustatud isikute huve ja edendada Euroopa Liidus tõrgeteta õigusemõistmist, tuleks määrusest (EÜ) nr 44/2001 tulenevaid kohtualluvuseeskirju kohandada. Asjaolu, et kostja alaline elukoht on kolmandas riigis, ei tohiks oma olemuselt välistada ühenduse kohtualluvuseeskirjade kohaldamist ning nüüdsest ei tohiks enam kavandada ühtegi viitamist siseriiklikule õigusele. Seega tuleks käesoleva määrusega kindlaks määrata, millal võib liikmesriigi kohus teostada pädevust muudel juhtudel.*“ Kohtumääruses on märgitud, et määrus on üldkohaldatav ja seda kohaldatakse kolmandate riikide suhtes nagu Kanada.
- 60 Avaldaja esitas menetluse lõpetamise määruse peale apellatsioonkaebuse Sofiyski gradski sadile (Sofia linnakohus) ja palus kohtumäärus tühistada. Oma vastuses apellatsioonkaebusele on puudutatud isikud seisukohal, et vaidlustatud kohtumäärus on õiguspärane ja nõustuvad kohtu põhjendustega.
- 61 1. augusti 2023. aasta otsusega nr 9114 [...] tühistati Sofiyski rayoneni sadi (Sofia rajoonikohus) otsus ja saadeti asi menetluse jätkamiseks kohtule tagasi. Sofiyski

gradski sad (Sofia linnakohus) märkis, et puudutatud isikud, st avaldaja ja apellandi lapsed, on Bulgaaria kodanikud, kelle alaline elukoht on Kanadas.

- 62 Kuna Kanada ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, ei ole määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 3 (kohtumääruses ekslikult nimetatud määruse artikliks 4) ja sellele artiklile järgnevate artiklite kohased kohtualluvuse piiritlemise eeskirjad kohaldatavad. Peale selle käsitleb kõnealuse määruse põhjendus 15 „ülalpidamist saama õigustatud isikute“ võimalust esitada elatise nõue isegi siis, kui „puudatud isiku“ harilik viibimiskoht on kolmandas riigis, millest tulenevalt ei ole kõnealuses põhjenduses tegemist mitte ülalpidamist andma kohustatud isiku õigustega, vaid ülalpidamist saama õigustatud isiku õigustega. Seepärast tuleb tugineda mõiste „õigustatud isik“ määratlusele määruse artikli 2 punktis 10, mille kohaselt on õigustatud isik „füüsiline isik, kellel on või väidetavalt on õigus elatisele“ (argumendid ka kohtuotsusest MPA, C-501/20). Määruse põhjendus 15 on otseselt seotud määruse artikliga 6, mis käsitleb kohtualluvust muudel juhtudel, mitte aga artikliga 3, mis ei ole tervikuna kohaldatav, kuna see piiritleb liikmesriikide kohtualluvust.
- 63 Avaldaja lahutatud abikaasa suhtes, kes on Kanada kodanik, ei ole liidu õigus eespool esitatud põhjustel kohaldatav.
- 64 Võimalikud rahvusvahelistest lepingutest tulenevad eeskirjad ei ole menetlusosaliste vahelistele õigussuhetele kohaldatavad, kuna teadaolevalt ei ole nimetatud kaks riiki ülalpidamiskohustuste valdkonnas lepingut sõlminud.
- 65 Järelikult tuleb käesoleva asja lahendamiseks seotud kohtualluvus kindlaks määrata kooskõlas Bulgaaria Vabariigi rahvusvahelise eraõiguse seadustiku sätetega. Vastavalt KMChP artiklile 11 koostoimes artikli 4 lõike 1 punktiga 2 allub Bulgaaria kodaniku nõuet puudutav kohtuasi – nagu käesolev kohtuasi – Bulgaaria kohtule.
- 66 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei jaga Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus) määruses väljendatud seisukohta. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi, et kohtuasjas otsuse tegemine kooskõlas apellatsioonikohtu siduvate järeldustega rikuks liidu õigusnorme, eelkõige määrust (EÜ) nr 4/2009 rahvusvahelise kohtualluvuse kohta.
- 67 Vastavalt 2007. aasta Haagi konventsiooni kohaldamise tabelile (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>) ei kohaldata kõnealust konventsiooni Kanada Québeci provintsi suhtes. Konventsioon on alates 1. veebruarist 2024 kohaldatav Ontario provintsi suhtes, kus on puudutatud isikute elukoht (kuigi ei ole selge, kas seal on ka nende harilik viibimiskoht).

68 SEOS LIIDU ÕIGUSEGA, TÕLGENDAMISVAJADUS

- 69 Tuleb märkida, et käesolevas asjas on tegemist tsiviilkohtumenetlusega, millel on seos välisriigiga, kusjuures puudutatud isikud on Kanada kodanikud ja avaldaja lastel on lisaks ka Bulgaaria kodakondsus.
- 70 Asja menetleval kohtukollegiumil on mitu küsimust, mis puudutavad nende kohtuasjade allumist talle, nimelt esiteks, kas apellatsioonikohus toimis õigesti, kui ta tugines määruse põhjendusele 15, et välistada määruse kohaldatavus liidu liikmesriigi territooriumil elavate isikute suhetes isikutega, kes liidu liikmesriigi territooriumil ei ela. Arvesse tuleb võtta seda, et määrus on üldkohaldatav, ja see ei sõltu sellest, kas puudutatud isikud on kolmandate riikide kodanikud, millest tulenevalt tuleks määrus kohaldatavaks lugeda. Seega tuleks hinnata, kas asja allumine Bulgaaria kohtule võib tuleneda määruse (EÜ) nr 4/2009 artiklist 6, kui üks menetlusosalistest on sellise riigi kodanik, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, ja ülalpidamist saama õigustatud isik on kolmanda riigi kodanik.
- 71 Apellatsioonikohtu märkusi arvestades on lisaks vaja selgitada, kas määruse esemelise kohaldamisala kindlaksmääramiseks otsustavat mõistet „elatisnõue“ tuleb mõista nii, et see hõlmab ka nõuet elatise summat vähendamise kaudu muuta. Kahtlusteks annab alust määruse põhjendustes 9–11 sätestatud eesmärk kaitsta ülalpidamist saama õigustatud isikuid, mitte ülalpidamiskohustuslasi. Seetõttu tuleb määrust – nagu nähtub 18. detsembri 2014. aasta otsusest liidetud kohtuasjades Sanders jt (C-400/13 ja C-408/13, punktid 25–27) – tõlgendada selles tähenduses. Seega tekib küsimus, kas võttes arvesse ka asjaolu, et lisaks ülalpidamiskohustuslase huvidel on asjassepuutuvad ka ülalpidamist saama õigustatud isikute huvid, on kohtualluvust reguleerivad määruse sätted – välja arvatud selle artikkel 8 – kohaldatavad menetluste suhtes, mille ese on elatise summa vähendamise nõue. Kui määruse sätted ei oleks kohaldatavad, võiksid kohaldatavad olla riigisisised kohtualluvuseeskirjad, mis annavad ülalpidamiskohustuslasele palju suurema vabaduse valida kohta, kus ta menetluse algatamiseks kohtu poole pöördub, ja raskendavad seega kaitset vajava õigustatud isiku kaitsmist.
- 72 Mis puudutab määruse artikli 8 lõike 1 kohaldamist, mis keelab algatada menetlust, mille ese on elatise summa muutmise nõue, muus riigis kui ülalpidamist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha riik, siis leiab asja menetlev kohtukollegium, et ta ei saa seda sätet praegu kohaldada, kuna enne 1. veebruari 2024 ei ole Kanada 2007. aasta Haagi konventsiooni osalisriik. Pärast seda kuupäeva ei kohaldata konventsiooni siiski Québeci provintsi suhtes ja käesoleval juhul on kohtul (kuna talle ei ole teada puudutatud isikute praegune aadress Kanadas) väga raske tuvastada, kas ülalpidamist saama õigustatud isikute harilik viibimiskoht on Québeci provintsis või Ontario provintsis, mille suhtes on konventsioon kohaldatav. Igal juhul ei ole Kanada teatavate provintside ühinemine 2007. aasta Haagi konventsiooniga eelotsuse küsimuste seisukohast oluline, kuna praegu on eelotsusetaotluse esitanud kohtule asja menetlemisel siduvad Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus) järeldused ja selle kohtu hinnangul ei ole määrus kohtuasjade suhtes, milles osalevad Kanada kodanikud, üldse kohaldatav.

- 73 Kui määrus peaks elatise summa vähendamise nõuete suhtes kohaldatav olema, tuleks selgeks teha, kas artikli 6 kohane muudel juhtudel ette nähtud kohtualluvus kehtib ka juhul, kui kahel puudutatud isikul on ka muu kui ühine kodakondsus. Näib, et artikli 6 eesmärk on luua kohtualluvus menetlusosaliste ühise kodakondsuse kui ainsa võimaliku lähtepunkti alusel, kui ei ole teist liidu või assotsieerunud riikide kohut, kes võiks nõude kohta otsuse teha, kusjuures sellega taotletakse omakorda eesmärki võimaldada ülalpidamist saama õigustatud isikul esitada oma nõuded kohtus, kes saab nende üle tõhusalt otsustada. Juhtudel, mil ülalpidamist saama õigustatud isik elab väljaspool liitu ja nõudega ei paluta elatis välja mõista, vaid elatise summat vähendamise kaudu muuta, ei ole ühine kodakondsus aga mitte eelis, vaid puudus, ja kuigi ülalpidamist saama õigustatud isikul puudub oma teise kodakondsuse riigiga tihe side, peaks ta ennast kaitsma selle riigis kohtus. Näib, et 5. septembri 2019. aasta kohtuotsuses R vs. P (C-468/18, punktid 30 ja 45) esitatud kaalutlused kaitset vajavat õigustatud isikut selles osas ei kaitse, mistõttu tuleb analüüsida, kas määruse artiklis 6 viidatud „ühine kodakondsus“ tähendab ülalpidamist saama õigustatud isiku ja ülalpidamist andma kohustatud isiku täiesti identset kodakondsust või võib see säte olla kohaldatav ka poolte mitme erineva kodakondsuse korral.
- 74 Lõpuks tuleb kontrollida, kas elatise summa vähendamise nõuet saab esitada määruse artiklis 7 sätestatud *forum necessitatis*'e eeskirjade alusel. Määruse (EÜ) nr 4/2009 põhjenduse 16 kohaselt kohaldatakse kõnealuseid eeskirju juhul, kui kohtusse, kellele alluks asi muude kohtualluvuseeskirjade kohaselt, ei saa pöörduda või kui avaldajalt ei saa selle kohtu poole pöördumist mõistlikel põhjustel oodata, mis eeldab „erandlike asjaolude“ olemasolu. Seetõttu tekib küsimus, kas eesmärk ei ole vähendada üksnes ülalpidamist saama õigustatud isikute koormust, kuid mitte ülalpidamist andma kohustatud isikute koormust, kelle puhul ilmselt ei saa esineda erandlikke asjaolusid, mis nõuavad toimetuleku tagamiseks elatise maksmist. Märkimisväärne on see, et selline kohtualluvus ei sisaldu üheski teises määruses, mis reguleerib rahvusvahelist kohtualluvust tsiviil- või kaubandusasjades.

75 EELOTSUSETAOTLUSE ESITANUD KOHTU SEISUKOHT

- 76 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kohtuasjas otsuse tegemine ei allu Bulgaaria kohtule järgmistel põhjustel.
- 77 Bulgaaria kodanikust avaldaja esitas nõude vähendada selle elatise summat või näha ette elatise maksmise lõpetamine, mis oli temalt kui ülalpidamiskohustuslaselt välja mõistetud Kanada Québeci provintsi kõrgeima üldkohtu otsusega. Kaks puudutatud isikut, tema lapsed, on Bulgaaria ja Kanada kodanikud, kuid nende harilik viibimiskoht on Kanadas. Ülalpidamist saama õigustatud isikute huvides on, et asja menetletaks seal, kus on nende harilik viibimiskoht, kuid praegu on ebaselge, kas sellest erandeid ette nägev määruse artikkel 8 on kohaldatav, ja apellatsioonikohus on jõudnud vastupidistele siduvatele järeldustele. Ülalpidamist saama õigustatud isik on selles kontekstis isik, kellel on õigus elatisele ja kes on seega menetluses nõrgem pool. Üks

menetlusosalistest oli nõude esitamise ajal alaealine. Lapse huvides peab menetlus toimuma selles riigis, kus on lapse harilik viibimiskoht.

- 78 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et määruses (EÜ) nr 4/2009 sätestatud kriteeriumide kohaselt ei saa kohtuasi osas, mis puudutab lahutatud abikaasat, kes on Kanada kodanik, alluda Bulgaaria kohtutele.
- 79 Asjaolu, et avaldaja on ülalpidamist andma kohustatud isik, ei saa välistada, et määruse kohane kohtualluvus määratakse riigisisese õiguse ja eelkõige KMChP sätete alusel, nagu märkis Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) oma määruses, millega ta andis eelotsusetaotluse esitanud kohtule korralduse vaidlus lahendada, kuna tema kohtualluvus hõlmab kõiki kolme puudutatud isikut. Määrus asendab KMChP kohtualluvuseeskirjad ülalpidamisasjades täielikult ning eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on see ühtlustamine vajalik ja oluline ülalpidamist saama õigustatud isikute kaitseks.

Eelnevale tuginedes teeb Rayongericht Sofia (Sofia rajoonikohus) järgmise

MÄÄRUSE:

Euroopa Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 alusel järgmised **EELOTSUSE KÜSIMUSED**:

1. Kas nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes põhjendust 15 tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus riigisisene kohtupraktika, millest tuleneb, et kui ülalpidamist saama õigustatud isikute puhul on tegemist isikutega, kelle harilik viibimiskoht on kolmandas riigis (käesoleval juhul Kanada), siis määratakse rahvusvaheline kohtualluvus elatisnõuete puhul kindlaks mitte määruse, vaid riigisisese õiguse alusel?

2. Kas määruse (EÜ) nr 4/2009 artikleid 3 ja 8 tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus riigisisene kohtupraktika, mille kohaselt ei hõlma mõiste „elatisnõue“ elatise summa vähendamise nõuet ja määruse artiklid 3–6 on kohaldatavad üksnes elatise väljamõistmise nõuete suhtes?

3. Kas määruse (EÜ) nr 4/2009 artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et mõiste „ühine kodakondsus“ hõlmab ka juhtumeid, kus ühel või mitmel menetlusosalisel on topeltkodakondsus, või hõlmab see ainult täiesti identse kodakondsuse juhtumeid?

4. Kas määruse (EÜ) nr 4/2009 artiklit 7 tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus eeldada „erandjuhu“ olemasolu, kui ülalpidamist andma kohustatud isik esitab elatise summa vähendamise nõude ja ülalpidamist saama

õigustatud isiku harilik viibimiskoht on kolmandas riigis ning sellel isikul ei ole liiduga muud seost kui oma kodakondsus?

[...]

[...] [menetlus]

TÖÖDOKUMENT